

Mádl Ferenc Intézet Tudományos Közleményei

ISSN 2732–3242

Sorozatszerkesztő:

Prof. Dr. Szilágyi János Ede PhD, habil., intézetvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Sorozatszerkesztő bizottság:

Dr. F. Tóth Gábor intézetvezető-helyettes, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Dr. Benyusz Márta LLM főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Prof. Dr. Nagy Zoltán PhD, habil., főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Prof. Dr. Veress Emőd DSc, habil., főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, egyetemi tanár, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Sorozatmenedzser:

Dr. Ungvári Álmos, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet,
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A sorozat leírása:

Az *MFI Tudományos Közleményei* címet viselő könyvsorozat elsődleges célja, hogy a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézetben dolgozó kutatók eredményei számára publikációs platformot teremtsen. A könyvsorozat magában foglal magánjogi és közjogi munkákat is. A tudományos művek valamennyi jogász hivatásrend számára íródnak, s mind elméleti, mind gyakorlati jellegű tudásanyagot hivatottak átadni.

SZERKESZTETTE:
VISONTAI-SZABÓ KATALIN
BENYUSZ MÁRTA

A GYERMEK ÉRDEKÉNEK
BIZTOSÍTÁSA
AZ ÖRÖKBEFOGADÁS SORÁN

MFI TUDOMÁNYOS
KÖZLEMÉNYEI | 8

A gyermek érdekének biztosítása az örökbefogadás során

ISBN: 978-615-6356-26-0

ISBN (e-könyv): 978-615-6356-27-7

<https://doi.org/10.47079/2023.bmvsk.gyermek.8>

Szerkesztők:

Dr. Visontai-Szabó Katalin PhD, LLM

Dr. Benyusz Márta LLM

Szakmai lektorok:

Prof. Dr. Barzó Tímea PhD, habil.

egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar,
egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar,
főigazgató, Közép-európai Akadémia

Dr. Hegedűs Andrea PhD, LLM

egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Reiderné Dr. Bánki Erika PhD

egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

A kézirat lezárva: 2022. augusztus 31.

Nyomdai előkészítés, tördelés és borítóterv:

Idea Plus (Kolozsvár)

Fazakas Botond, Könczey Elemér

Korrektúra: Szenkovics Enikő

Nyomdai kivitelezés: AK Nyomda Kft.

Felelős vezető: Káldor Gábor

Martonvásár, 2023

Szerzők:

Dr. Benyusz Márta LLM (1., 2., 7. és 8. fejezet)

főosztályvezető, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Dr. Katonáné Dr. Pehr Erika (3. fejezet)

c. egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Dr. Marinkás György PhD (2. és 9. fejezet)

vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

adjunktus, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Dr. Orosz Flóra PhD (4. fejezet)

kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Dr. Stollsteiner Gabriel (6. fejezet)

kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Dr. Visontai-Szabó Katalin PhD, LLM (1., 5., 10. és 11. fejezet)

adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Rövid tartalomjegyzék

1. Bevezetés	13
2. Az örökbefogadásra vonatkozó nemzetközi szabályok	23
3. Magyarország	93
4. Ausztria	129
5. Egyesült Királyság	151
6. Franciaország	183
7. Málta	207
8. Lengyelország	231
9. Németország	259
10. Spanyolország	283
11. A gyermek legfőbb érdekének biztosítása az örökbefogadás során	313

Részletes tartalomjegyzék

1. Bevezetés	13
2. Az örökbefogadásra vonatkozó nemzetközi szabályok	23
1. Az örökbefogadás nemzetközi jogi keretei	23
1.1. Gyermekjogi Egyezmény	24
1.2. Hágai Örökbefogadási Egyezmény	26
2. Az Európa Tanács	30
2.1. Az Európa Tanács keretében létrejött többoldalú nemzetközi szer- zések	30
2.2. Az EJEB örökbefogadással kapcsolatos ítélkezési gyakorlata	32
2.2.1. Az örökbefogadáshoz való jogról általában	32
2.2.2. A gyermek legfőbb érdeke	33
2.2.2.1. Az ideiglenes elhelyezés és az örökbefogadás közötti különbségek	33
2.2.2.2. Az örökbefogadáshoz adott hozzájárulás visszavonása	38
2.2.2.3. Örökbeadás a szülő hozzájárulása nélkül	40
2.2.2.4. Közbenső következtetés	43
2.2.3. Az örökbefogadáshoz való „jog” – pontosabban annak hiánya –, különös tekintettel az azonos nemű párokra	44
2.2.3.1. Az életkori határ igazoltsága	44
2.2.3.2. Az egyedülálló személyek örökbefogadáshoz való joga – ide- értve az egyedülálló homoszexuális személyek örökbefogadás- hoz való jogait	49
2.2.3.3. Az azonos nemű párok joga az örökbefogadásra	54
2.2.3.4. Közbenső következtetés	59
2.2.4. Az iszlám kafala jogintézménye és annak kompatibilitása az EJEE rendelkezéseivel	60
2.2.5. Az örökbefogadás felbontása vagy érvénytelensége	62
2.2.5.1. Az örökbefogadás hatóságok által történő érvénytelenítése	62
2.2.5.2. Az örökbefogadás érvénytelenségének kérelemre történő megállapítása	65
2.3. Gondolatok az EJEB gyakorlatával kapcsolatban	66
3. Európai uniósi jogi háttér	72
3.1. Az uniósi jogi háttérszabályok és az Európai Parlament állásfoglalása	72
3.2. Az EUB joggyakorlata	76
3.3. Gondolatok az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatával kapcsolatban	83
Felhasznált források	85

3. Magyarország	93
1. A szabályozás keretei	94
1.1. A szabályozás alkotmányos és nemzetközi keretei	94
1.2. A szabályozás törvényi keretei	95
2. Az örökbefogadás célja, a gyermek érdeke	97
2.1. Az örökbefogadás célja	97
2.2. A gyermek legfőbb érdeke	99
3. Az örökbefogadó személye és alkalmassága	100
3.1. Pozitív feltételek	100
3.2. Kizáró okok	102
3.3. Alkalmasság megállapítása házastársi, illetve egyedül örökbe fogadni szándékozó esetén	103
4. Az örökbe fogadható gyermek	106
4.1. A kiskorú gyermek	106
4.2. Az örökbe fogadhatóvá nyilvánított kiskorú gyermek	107
5. Az örökbefogadás formái	108
5.1. Nyílt és titkos örökbefogadás	109
5.2. Egyszerű és teljes örökbefogadás	111
5.3. Nemzetközi örökbefogadás	111
6. Az örökbefogadás létrejötte	112
6.1. Az örökbefogadás előkészítése	112
6.2. A hozzájáruló nyilatkozatok megtétele és a szükséges dokumen- tumok csatolása	113
6.3. A gyermek kötelező gondozása	116
7. Az örökbefogadás joghatásai	117
7.1. Szülői felügyelet és a családi jogállás	118
7.2. Névviselés	119
7.3. Öröklés	119
7.4. A gyermek vérségi származása megismeréséhez fűződő joga	120
8. Az örökbefogadás utánkötetése	121
9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	123
9.1. Felbontás kölcsönös kérelemre	124
9.2. Felbontás egyoldalú kérelemre	124
9.3. Az örökbefogadás felbontásának joghatása	126
Irodalomjegyzék	127
4. Ausztria	129
1. A szabályozás keretei	130
2. A gyermek érdeke – az örökbefogadás célja	132
3. Az örökbefogadó személye	133
4. Az örökbe fogadható gyermek	137
5. Az örökbefogadás formái	139
6. Az örökbefogadás létrejötte	141
7. Az örökbefogadás joghatásai	145
8. Az örökbefogadás utánkötetése	146

9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	147
Irodalomjegyzék	149
5. Egyesült Királyság	151
1. A szabályozás keretei	152
2. Az örökbefogadás célja – a gyermek érdeke	154
3. Az örökbefogadó személye	159
3.1. Örökbe fogadó szülővé válás feltételei	160
3.2. Az alkalmasság vizsgálata	161
3.3. A felkészítés	161
4. Az örökbe fogadható gyermek	161
4.1. Az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás feltételei és jellemzői	163
5. Az örökbefogadás formái	167
5.1. Titkos és nyílt örökbefogadás	167
5.2. Nemzeti és nemzetközi örökbefogadás	168
6. Az örökbefogadás létrejötte	170
7. Az örökbefogadás joghatásai	175
8. Az örökbefogadás utánkötése	178
9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	178
Irodalomjegyzék	181
6. Franciaország	183
1. A szabályozás keretei	183
2. Az örökbefogadás célja – a gyermek érdeke	188
3. Az örökbefogadó személye	192
3.1. Az örökbe fogadó szülővé válás feltételei	192
3.2. Az örökbe fogadó személy alkalmassági vizsgálata	193
3.3. Az örökbe fogadó szülők által igénybe vehető felkészítés, támoga- tások	194
4. Az örökbe fogadható gyermek	195
4.1. Az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás feltételei és jellemzői	195
4.2. A gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánításának folyamata	197
5. Az örökbefogadás formái	199
6. Az örökbefogadás létrejötte	200
7. Az örökbefogadás joghatásai	203
7.1. A teljes örökbefogadás joghatásai	203
7.2. Az egyszerű örökbefogadás joghatásai	203
8. Az örökbefogadás utánkötése	204
9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	205
Irodalomjegyzék	206
7. Málta	207
1. A szabályozás keretei	208
1.1. Az örökbefogadás mai formájának kialakulása	208
1.2. Az örökbefogadásra vonatkozó hatályos szabályozási keret	209

2. A gyermek érdeke, az örökbefogadás célja	215
3. Az örökbefogadó személye	217
4. Az örökbefogadható gyermek	220
5. Az örökbefogadás formái	223
6. Az örökbefogadás létrejötte	224
7. Az örökbefogadás joghatásai	227
8. Az örökbefogadás utánkötése	228
9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	229
Irodalomjegyzék.	230
8. Lengyelország	231
1. A szabályozás keretei	232
2. A gyermek érdeke, az örökbefogadás célja	236
3. Az örökbefogadó személye	238
3.1. A teljes cselekvőképesség követelménye	240
3.2. Megfelelő személyes kvalitások	240
3.3. Alkalmassági vélemény	241
3.4. A tanfolyam	242
3.5. Megfelelő korkülönbség az örökbe fogadó szülő és a gyermek között	243
3.6. Az alkalmasság vizsgálatának folyamata	243
3.7. Az örökbe fogadó szülőknek járó támogatások	244
4. Az örökbe fogadható gyermek	245
4.1. Kiskorú gyermek, testvérek örökbefogadása	245
4.2. Az örökbe fogadhatónak nyilvánítás	246
5. Az örökbefogadás formái	248
5.1. Belföldi örökbefogadás	248
5.1.1. Teljes örökbefogadás	248
5.1.2. A véglegesen teljes örökbefogadás	249
5.1.3. A nem teljes örökbefogadás	250
5.2. Nemzetközi örökbefogadás	251
6. Az örökbefogadás létrejötte	253
7. Az örökbefogadás joghatásai	255
8. Az örökbefogadás utánkötése	255
9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	255
Irodalomjegyzék.	257
9. Németország	259
1. A szabályozás keretei	261
2. A gyermek érdeke – az örökbefogadás célja	262
3. Az örökbefogadó személye	266
4. Az örökbe fogadható gyermek	269
5. Az örökbefogadás formái	270
6. Az örökbefogadás létrejötte	273
7. Az örökbefogadás joghatásai	277
8. Az örökbefogadás utánkötése	279

9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	279
Irodalomjegyzék.	281
10. Spanyolország.	283
1. A szabályozás keretei	284
2. Az örökbefogadás célja – a gyermek érdeke.	286
3. Az örökbefogadó személye	289
3.1. Az örökbe fogadó szülővé válás feltételei	290
3.2. Az alkalmasság vizsgálata	292
3.3. A felkészítés.	294
4. Az örökbe fogadható gyermek	295
4.1. Az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás feltételei és jellemzői.	295
5. Az örökbefogadás formái	297
5.1. Titkos és nyílt örökbefogadás	298
5.2. Nemzeti és nemzetközi örökbefogadás	300
6. Az örökbefogadás létrejötte	302
7. Az örökbefogadás joghatásai	307
8. Az örökbefogadás utánkövetése	308
9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása	309
Irodalomjegyzék.	311
11. A gyermek legfőbb érdekének biztosítása az örökbefogadás során	313
1. A Gyermek jogairól szóló New Yorki-i Egyezmény és a gyermek legfőbb érdeke	313
2. A gyermek legfőbb érdeke: családban felnőni	319
3. A gyermek érdeke: megtalálni a számára legjobb örökbe fogadó családot	321
4. A gyermek érdeke és az időmúlás.	322
5. A gyermek érdeke és az örökbefogadó személye	323
6. A gyermek érdeke mostohagyermek örökbefogadása esetén	326
7. A gyermek érdeke családtag általi örökbefogadás esetén	327
8. A gyermek érdeke, hogy tisztában legyen a múltjával	327
9. A gyermek érdeke, hogy kapcsolatot tarthasson a családjával.	328
10. A gyermek érdeke, hogy megőrizhesse identitását.	329
11. A gyermek érdeke, hogy testvéreitől ne válasszák el.	329
12. A gyermek érdeke és az örökbefogadás felbontása.	330
13. A gyermek érdekének megállapítása.	331
Irodalomjegyzék.	334

Spanyolország

DR. VISONTAI-SZABÓ KATALIN

Spanyolországban az örökbe fogadó szülő minimális életkora 25 év, legalább 16, legfeljebb 45 évvel lehet idősebb az örökbe fogadott gyermeknél. Az örökbefogadási eljárás során alapos alkalmassági vizsgálatnak vetik alá a jelentkezőket, és kötelező felkészítő tanfolyamon is részt kell venniük. A kiválasztás során előnyben részesítik a házaspárokat és az élettársakat az egyedülálló örökbefogadókkal szemben, de azonos nemű házaspárok, élettársak is fogadhatnak örökbe. Az elérhető adatok tanúsága szerint az örökbe fogadni vágyók elvárásai és az örökbe fogadható gyermekek között meglehetősen nagy szakadék húzódik. A gyermekvédelmi ellátásban örökbefogadásra váró gyermekek jellemzően hét évnél idősebbek, valamilyen testi, mentális vagy érzékszervi fogyatékossgal rendelkeznek, és sok esetben lelkileg súlyosan traumatizáltak, szemben az ideális örökbe fogadni vágyott gyermekkel, aki egészséges, újszülött kisfiú. Az örökbefogadás iránti kérelmek száma az utóbbi időben erősen visszaesett, ennek több oka is van. A nemzeti örökbefogadás nagyon sokáig tart – akár 8-10 évet is igénybe vehet –, a nemzetközi eljárás pedig rendkívül költséges, legalább 20 000 euróba kerül. Továbbá számos országban megszigorították a szabályokat, így sokkal bonyolultabb és időigényesebb lett az örökbefogadás, pedig 2004-ben még Spanyolország élen járt a nemzetközi örökbefogadások terén.¹ Az eljárások elhúzódása azért is problematikus, mert a spanyol fiatalok jellemzően elég későn kötnek házasságot, alapítanak családot, így az is későn derül ki, hogy nem lehet közös gyermekük. Ha 40 éves koruk körül indítják el a folyamatot, könnyen kifuthatnak az időből, csecsemőt már biztosan nem

¹ Rodríguez Jaume, 2019. 2. o.

Dr. Visontai-Szabó Katalin PhD, LLM
adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Visontai-Szabó, K. (2022) 'Spanyolország' in Visontai-Szabó, K., Benyusz, M. (szerk.) *A gyermek érdekének biztosítása az örökbefogadás során*, 283–312. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.

https://doi.org/10.47079/2023.bmvszk.gyermek.8_10

fogadhatnak örökbe. Az eljárások elhúzódásának elsődleges oka, hogy nagyon kevés olyan gyermek kerül be a rendszerbe, aki megfelel a reménybeli szülők elvárásainak. Akik kicsit hajlandóak módosítani az elvárásaikon (pl. idősebb vagy beteg gyermeket is szívesen elfogadnak), sokkal hamarabb válhatnak örökbe fogadó szülővé. A spanyol rendszer érdekessége, hogy a vér szerinti szülőknek a felügyeleti joguk megszüntetésétől számított két évig van lehetőségük a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát kérni, ennek ellenére az örökbefogadási eljárást már a szülők felügyeleti jogát megszüntető, a gyermeket örökbe fogadhatóvá nyilvánító határozat meghozatalától számított három hónap múlva el lehet indítani. Ez a megoldás nem feltétlenül szolgálja a gyermek érdekét, főleg, ha a kötődés kialakulása szempontjából kritikus időszakban történik meg vele, hogy örökbe fogadja egy család, majd egy viszonylag hosszabb idő után mégis visszakerül a vér szerinti szüleihez, vagy gyermekotthonba kerül.

1. A szabályozás keretei

Spanyolországban az autonóm közösségek² rendelkeznek hatáskörrel, hogy saját területükön ellássák a gyermekvédelmi feladatokat, így az örökbefogadási eljárás lebonyolítása és utánkövetése is az ő feladatuk. Az egyes autonóm közösségek eltérően szabályozhatják az örökbefogadási eljárást, de vannak jogszabályok, melyek területi hatálya az egész országra kiterjed, a jogintézmény legfontosabb kereteit – az anyagi és eljárási szabályokat – ezek a törvények határozzák meg.³

Az örökbefogadásra vonatkozó legfontosabb jogszabályok között találjuk az 1978-ban elfogadott Alkotmányt (*Constitución Española*),⁴ amely biztosítja az alkotmányos kereteket. Az Alkotmány 39. §-a szerint az állam kötelessége a családok szociális, gazdasági és jogi értelemben vett védelmének biztosítása, valamint – származástól függetlenül – minden gyermek teljes körű védelme.

Fontos kiemelni továbbá a Családjogi Törvényt (*Ley 9/1998, de 15 de julio, del Código de Familia*),⁵ valamint a Polgári Törvénykönyvet (*Código Civil de España*),⁶ amelynek 175–180. szakaszai rendelkeznek az örökbefogadásról.⁷ Az örökbefogadási eljárás szabályai

2 Comunidades Autónomas.

3 <https://www.comunidad.madrid/servicios/asuntos-sociales/adopcion> (2021. 11. 07.).

4 Spanyol Alkotmány, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229> (2021. 11. 14.).

5 Spanyol Családjogi Törvény, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1998-20137> (2021. 11. 14.).

6 Spanyol Polgári Törvénykönyv, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763&p=20180804&tn=1#art175> (2021. 11. 14.).

7 Código Civil 175. §-180. § Sección 2.ª De la adopción en vigor a partir del 07/12/1987.

1987-ben – az 1987/21. törvénnyel⁸ – jelentős módosításon estek át, korábban ugyanis meglehetősen kaotikus és átláthatatlan volt a folyamat, mely sok esetben korrupcióhoz, visszaélésekhez vezetett. Mióta az örökbeadó és az örökbefogadó között csak államilag elismert civil szervezetek és a gyermekvédelmi szolgálatok közvetíthetnek, ilyesmi nem fordulhat elő.⁹ Fontos eljárási garanciákat vezetett be a 2015/8. törvény – melyet az UNICEF is régóta sürgetett –, amikor minden autonóm közösségben egységesítették az eljárási alapelveket, és mindenhol a gyermek legfőbb érdekének biztosítását határozták meg elérendő célként.

Kiemelkedő szerepe van a keretek meghatározásában a gyermekvédelmi törvénynek (*Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del Menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil*),¹⁰ mely az örökbefogadás kritériumaként határozta meg az alkalmassági bizonyítvány megszerzését, valamint lefektette a nemzetközi örökbefogadás alapvető szabályait. A nemzetközi örökbefogadásról szóló törvény (*Ley 54/2007, de 28 de diciembre, de Adopción internacional*),¹¹ valamint az ezt kiegészítő királyi rendelet (*Real Decreto 165/2019, de 22 de marzo, por el que se aprueba el Reglamento de Adopción internacional*)¹² tartalmazza a részletszabályokat. Egyes autonóm közösségeknek külön gyermekvédelmi törvényei is vannak,¹³ de azok lényegében csak kiegészítik, pontosítják a gyermekvédelmi törvényt.

Spanyolország elsőként ratifikálta 1995-ben a *Nemzetközi Örökbefogadásról szóló Hágai Egyezményt*,¹⁴ 2010 júliusában a *Gyermek Örökbefogadásáról szóló Egyezményt*,¹⁵ valamint 1990 óta tagja a *Gyermek Jogairól szóló Egyezménynek*.¹⁶ Ez utóbbi ratifikációját követően,

8 Ley 21/1987, de 11 de noviembre, por la que se modifican determinados artículos del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil en materia de adopción. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1987-25627> (2021. 11. 19.).

9 Segado et al., 2021, 159. o.

10 A kiskorúak védelméről szóló Törvény. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-1069> (2021. 11. 21.).

11 A nemzetközi örökbefogadásról szóló Törvény. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-22438&p=20210322&tn=0> (2021. 11. 12.).

12 Királyi rendelet a nemzetközi örökbefogadásról. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2019-4951> (2021. 11. 12.).

13 Pl. Madridban: Ley 6/1995, de 28 de marzo, de Garantías de los Derechos de la Infancia y la Adolescencia en la Comunidad de Madrid. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-18545> (2021. 11. 19.).

14 Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption. Elfogadva: 1993.05.29. <https://www.hchc.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=69> (2021. 11. 14.).

15 European Convention on the Adoption of Children. 2008.11.27. Council of Europe. <https://rm.coe.int/1680084823> (2022. 03. 06.).

16 UN Convention on the rights of the child, 1989.11.20. New York. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> (2021. 11. 21.).

1996-ban jelentős reformokat hajtottak végre, elsősorban a gyermek legfőbb érdekének minden eljárásban történő biztosítása érdekében. Ekkor alakították ki a jelenleg is működő gyermekvédelmi rendszert és a nevelőszülői hálózatot, mert hat évnél fiatalabb gyermekek gyermekotthonban való elhelyezése nem ajánlott. A gyermekvédelmi eljárások elsődleges feladatává tették a családok megsegítését és támogatását, annak érdekében, hogy képesek legyenek a gyermekről megfelelő színvonalon gondoskodni, és elkerülhető legyen a gyermek családból való kiemelése. Ebben az időszakban indult el az a társadalmi folyamat is, melynek eredményeképpen ma már nem egy titokzatos, szégyellni való dolog az örökbefogadás, és a gyermek előtt sem kell eltitkolni a múltját, hiszen az szolgálja az érdekét, ha tisztában van az identitásával és a gyökereivel. Ehhez a változáshoz hozzájárult, hogy a kilencvenes évek végétől egyre gyakoribbá vált az idősebb, azaz nem újszülött, valamint más nemzetiségű, azaz a szülőkre egyáltalán nem hasonlító gyermekek örökbefogadása, így sem a gyermek, sem a környezet előtt nem volt értelme eltitkolni az igazságot. Ennek következtében a társadalom hozzáállása is megváltozott. Az örökbefogadás már nem a gyermeknemzés képtelenségének szütyene, hanem egy, a közösség által is elismert nagyvonalú és humánus gesztus.¹⁷

Az örökbefogadási eljárás lebonyolításában komoly szerepe van a gyermekvédelmi intézményrendszernek, az erre specializálódott civil szervezeteknek, valamint a bíróságnak. Az előbbieket végzik az alkalmasságvizsgálatokat, szervezik a felkészítő tanfolyamokat, elvégzik az összeillesztést, melynek során az örökbefogadásra váró gyermeknek megtalálják a számára legjobb családot, továbbá a bíróság elé terjesztik az örökbefogadás engedélyezése iránti kérelmet. Az örökbefogadást a bíróság engedélyezi. Spanyolországban az *örökbefogadás felbontására nincs lehetőség*, azonban a vér szerinti szülők meglehetősen hosszú ideig élhetnek a bírósághoz fordulás jogával, amennyiben úgy érzik, az örökbefogadás engedélyezése sértette a jogaikat.

2. Az örökbefogadás célja – a gyermek érdeke

Az örökbefogadás Spanyolországban is elsősorban gyermekvédelmi intézkedés, melynek célja, hogy szerető családot biztosítson azoknak a gyermekeknek, akik valamilyen okból kifolyólag nem maradhatnak vér szerinti családjukban. Az örökbefogadás során minden esetben a gyermek legfőbb érdeke az elsődleges, jogait maximálisan tiszteletben tartva kell eljárni.

¹⁷ Palacios, Amorós, 2006, 922–924. o.

A Föld (szinte) minden országában,¹⁸ ahol ratifikálták a Gyermek Jogairól szóló Egyezményt, az örökbefogadás engedélyezése során a legfontosabb alapelv, melyre az egész folyamat felépül, a gyermek legfőbb érdekének biztosítása. De vajon mi szolgálja leginkább a gyermek érdekét? Elsősorban az, hogy egy *szerető és biztonságos családban nőjön fel*, ahol érkezését örömmel várták, szükségleteinek kielégítésére képesek, és boldog, kiegyensúlyozott embert tudnak nevelni belőle. Sok gyermeknek ez nem adatik meg a vér szerinti családjában, mert lehet, hogy elhanyagolják, bántalmazták. Ebben az esetben az szolgálja az érdekét, hogy a lehető leggyorsabban – mielőtt maradandó testi és lelki károsodást szenvedne – kiemelik az ártalmas közegből. Az is megeshet, hogy a megszületett gyermeket egyáltalán nem várták, érkezését tehernek, sorscsapásnak tekintik, vagy csak nincsenek olyan élethelyzetben, amely lehetővé teszi a gyermek felnevelését. Amennyiben a gyermek fogyatékossgal születik, a szülők megrettenhetnek a rájuk váró feladattól, és inkább lemondanak róla. A családból kiemelt és valamilyen oknál fogva „elhagyott” gyermekek először gyermekotthonba vagy nevelőszülőkhöz kerülnek. A fejlődéslelektan kutatási eredményei mára igazolták, hogy a gyermek felnőttkori kötődési mintázatának kialakulása szempontjából vannak szenzitív periódusok, amikor kiemelkedő jelentősége van annak, hogy létezik-e olyan személy a gyermek közelében, akihez biztonsággal tud kötődni. Ebből következik, hogy az szolgálja leginkább a gyermek érdekét, ha minél előbb a végleges, örökbe fogadó családjába kerül, különben sérülhet a személyiségfejlődése.¹⁹ Az örökbe fogadó családjában biztonságra találhat, egy olyan helyre, ahol szeretet és törődés veszi körül.²⁰

A 2015-ben végrehajtott átfogó reformoknak köszönhetően még inkább a gyermek érdeke került előtérbe az örökbefogadási eljárások során. A jogszabály-módosítás többek között lehetővé tette, hogy az állami gondoskodásban: nevelőszülőknél vagy gyermekotthonban élő gyermekek lehetőleg rövid időn belül örökbe fogadhatók legyenek, amennyiben nem látszik remény arra, hogy visszakerüljenek eredeti családjukba. A reform további jelentős újítása, hogy szélesebb körben tette kötelezővé a gyermek meghallgatását, valamint bevezette a korábban ismeretlen nyílt örökbefogadás intézményét, amely egyúttal azt is lehetővé teszi, hogy a gyermek – bizonyos keretek között és csak akkor, ha ez az ő érdekét szolgálja – megtartsa vér szerinti családi kapcsolatait.

18 Az aláírók: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CRC&Lang=en

19 Castón and Domingo, 2002. 174. o.

20 <https://www.larazon.es/familia/que-hay-que-hacer-para-adoptar-en-espana-BC20221660/> (2022. 01. 27.).

A 2015/26. törvény²¹ vezette be annak lehetőségét, hogy a gyermek számára gyámot rendeljenek arra az átmeneti időszakra, amikor a vér szerinti szülők felügyeleti joga még nem szűnt meg, de az örökbefogadás sem realizálódott. Ebben az időszakban a gyám dönthet a gyermek elhelyezéséről. Erre azért van szükség, mert ennek hiányában a gyermeket állami gondozásba kellene venni, és csak onnan kerülhetne az örökbe fogadó szülőkhöz.²²

A spanyol örökbefogadás elősegítésével foglalkozó szervezetek is abból az alapelvből indulnak ki, hogy a gyermek számára kell megtalálni a számára legideálisabb családot, amelybe zökkenőmentesen be tud illeszkedni. Fontos ezért már az elején tudatosítani a reménybeli örökbe fogadó szülőknél, hogy az alkalmassági bizonyítvány megszerzése nem azt jelenti, hogy nekik joguk van egy számukra kedves gyermeket örökbe fogadni. Azok a szülők, akik ezt el tudják fogadni, illetve képesek ezzel az alapelvvel azonosulni, sokkal könnyebben veszik az akadályokat, valamint könnyebben viselik azt a lelki terhet is, amelyet a hosszú éveket tartó, reménytelennek tűnő várakozás okoz.²³

Az egyes autonóm közösségekhez tartozó gyermekvédelmi szolgálatok fontos feladata az örökbefogadások utánkövetése. Ez egyrészt segítséget jelent az adoptáló szülőknek, másrészt a gyermek érdekében is áll, hiszen az örökbe fogadott gyermekek jelentős részének komoly „múltja” van, a terhek, amelyeket magukkal cipelnek, egyáltalán nincsenek arányban az életkorukkal. Az átélt traumák sok esetben megnehezítik az új családba való beilleszkedést, illetve nemzetközi örökbefogadás esetén, a nagyfokú kulturális különbségek miatt, megfelelő külső támogatás nélkül a szülők is frusztrálttá válhatnak. Korábban ezekkel a problémákkal magukra maradtak az örökbe fogadó családok. Tekintettel arra, hogy az örökbefogadás felbontására nincs lehetőség, az elkeseredett családok bentlakásos iskolába vagy külföldre küldték tanulni gyermekeiket, a legrosszabb esetben pedig öngyilkosságig fajultak a nem megfelelően kezelt helyzetek. Ma már az utánkövetés által nyújtott szakértő támogatásnak köszönhetően – remélhetőleg – nem fordulhatnak elő ilyen esetek.²⁴

A nemzetközi örökbefogadásról szóló 2007. évi 54. törvény,²⁵ valamint a Ptk. 180. §-a szerint az örökbe fogadott gyermeknek joga van származása megismerésére. Ennek érdekében a gyermekvédelmi szolgálat, az örökbefogadásról szóló határozat jogerőre

21 Ley 26/2015, de 28 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-8470> (2022. 02. 29.).

22 Segado et al., 2021, 157., 159. o.

23 Jociles, Poveda, 2013, 38. o.

24 Naveiras, 2020, 10. o.

25 La Ley 54/2007 de Adopción Internacional <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-22438> (2022. 03. 04.).

emelkedését követően köteles megőrizni a gyermek vér szerinti családjára vonatkozó, rendelkezésére álló adatokat. A gyermek eredeti családja felkutatásához támogatást és segítséget kaphat a Gyámhivaltól. Amennyiben az örökbefogadott még kiskorú, nevében az örökbe fogadó szülei kérhetnek felvilágosítást a vér szerinti szülők adatairól. 2015 óta a gyökerek kutatása több szinten valósulhat meg az örökbefogadott és a vér szerinti szülők igényeinek megfelelően. A legelső szinten a gyermek csak az örökbefogadás tényéről, valamint a vér szerinti szülők természetes személyazonosító adatairól kap felvilágosítást.²⁶ Amennyiben a kutatás eredménnyel jár, a segítő felveszi a kapcsolatot a biológiai családdal, és kikéri a véleményüket, hogy szeretnének-e valamilyen módon kapcsolatba kerülni a gyermekkel. Ez lehet csak egy fénykép vagy levél küldése, de kölcsönös igény esetén személyes találkozásra is sor kerülhet.²⁷

A nyílt örökbefogadás bevezetésére is a gyermek érdekében került sor, ezáltal nagyobb esélye van ugyanis szerető családba kerülni, valamint gyökereitől való teljes elszakítása sem történik meg, lehetősége van kapcsolatot tartani a vér szerinti családjával.

Az örökbefogadás felbonthatatlansága is a gyermek érdekét szolgálja a spanyol jogalkotó szerint, ezzel kapcsolatban azonban legalább annyi ellenérv sorakoztatható fel, mint érv. Annyiban szolgálhatja valóban a gyermek érdekét, amennyiben a felbonthatatlanság egy sokkal megfontoltabb döntést eredményez az örökbe fogadó szülő oldalán, illetve még inkább közelíti az örökbefogadást a vérségi alapú családi kapcsolatokhoz, hiszen azokat sem lehet felbontani. Álláspontom szerint azonban, ha az örökbefogadás – valamilyen oknál fogva – nem képes a továbbiakban társadalmi rendeltetésének betöltésére, a gyermek érdekét sem szolgálhatja.

3. Az örökbefogadó személye

Az örökbefogadó az a személy, aki az örökbefogadást követően a gyermek felett a szülői felügyeleti jogokat gyakorolja. Közötte és a gyermek között *szülő-gyermek kapcsolat jön létre*.²⁸ A Ptk.²⁹ 175. §. negyedik bekezdése rendelkezik arról, hogy egy gyermeket

26 De Lorenzi et al., 2019. 11. o.

27 Dirección General de Infancia, Familia y Fomento de la Natalidad, Consejería de Familia, Juventud y Política Social Menetének részletes leírását lásd: https://www.comunidad.madrid/sites/default/files/programa_busquedaorigenesjul2021_o.pdf (2021. 11. 25.).

28 Álvarez, Salvador, 2019, 1. o.

29 Spanyol Polgári Törvénykönyv, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763&p=20180804&tn=1#art175> (2021. 11. 14.).

csak egy felnőtt fogadhat örökbe, kivéve azt az esetet, ha egy házaspár vagy pár³⁰ közösen kíván örökbe fogadni. A házasság megkötése után lehetséges van a házastárs gyermekének örökbefogadása.

Spanyolországban örökbe fogadó szülő lehet különmű házaspár, azonos nemű házaspár, különmű élettárs, azonos nemű élettárs, egyedülálló nő vagy férfi. Az egyes autonóm közösségek további feltételeket is szabhatnak a párokkal szemben, például Madrid és Asturias tartományban elvárás, hogy legalább három éve fennálljon az örökbefogadásra jelentkezők párkapcsolata.³¹

Spanyolországban a kilencvenes évektől kezdve egyre fokozódó igény mutatkozik az örökbefogadás iránt, ennek hátterében komoly társadalmi változásokat láthatunk. Míg 1975-ben egy párra átlagosan 2,8 gyermekszületés jutott, 2002-re ez a szám 1,2-re esett vissza. Ennek oka, hogy a Franco-diktatúra bukása után a nők tömegesen jelentek meg a munkaerőpiacon, az állami családtámogatási rendszerek azonban nem követték ezt a változást.³² A nők átlagéletkora az első gyermek megszületésekor is folyamatosan emelkedik, így sokaknak az örökbefogadás maradt az egyetlen járható út a gyermekvállalásra.³³

Az igények növekedése mellett azonban az örökbe fogadható gyermekek száma erősen lecsökkent az abortusz legalizálása, a fogamzásgátlók elterjedése, valamint a házasságon kívül született gyermekek és az egyedülálló anyák széles körű társadalmi elfogadottsága miatt. Az örökbefogadók jellemző profilja is átalakult, míg korábban többnyire olyan gyermektelen házaspárok kívántak örökbe fogadni, akiknek nem lehetett saját gyermeke, ma már egyedülállók, élettársak, azonos nemű párok, illetve olyanok is, akiknek már van utódja.³⁴

3.1. Az örökbe fogadó szülővé válás feltételei

A Ptk. 176. §-a szerint *az örökbefogadás bírósági határozattal történik*. Az eljárás során figyelembe kell venni a gyermek érdekét és az örökbefogadó alkalmasságát a szülői felügyelet gyakorlására. Ehhez elengedhetetlen, hogy a jelentkező rendelkezzen alkalmassági bizonyítvánnyal, valamint szükséges, hogy a gyermekjóléti szolgálat őt/őket javasolja az adott gyermek örökbefogadására. Nincs szükség a javaslatra,

30 Házassághoz hasonló érzelmi viszonyban élő pár: pareja unida por análoga relación de afectividad a la conyugal.

31 Naveiras, 2020, 11. o.

32 San Román, 2021, 494. o.

33 San Román, Rotabi, 2019, 201. o.

34 Palacios, Amorós, 2006, 925–926. o.

amennyiben az örökbefogadó a gyermek harmadfokú rokona, ha a gyermek az örökbefogadó házastársának vagy élettársának a gyermeke, ha a gyermeket legalább egy éve saját háztartásában gondozza, illetve ha az örökbefogadott nagykorú vagy emancipált (nagykorúsított).

A Ptk. 175. §-a határozza meg az örökbe fogadó szülővé válás alapvető feltételeit, melyek között elsőként egy életkori határ szerepel. Abszolút korlátot jelent, hogy az örökbefogadó nem lehet 25 évnél fiatalabb. Megjelenik egy relatív határ is, azaz az örökbefogadó és az örökbefogadott között minimum 16, legfeljebb 45 év korkülönbség lehet. Amennyiben a gyermeket egy házaspár vagy élettársak közösen fogadják örökbe, elegendő, ha a relatív életkori különbségek legalább egyikük vonatkozásában fennállnak. Nem vonatkoznak az életkori korlátok azokra az esetekre, amikor az örökbefogadó és az örökbefogadott rokoni kapcsolatban állnak, az örökbefogadott nagykorú vagy emancipált (nagykorúsított), továbbá el lehet tekinteni a korkülönbségtől, ha az örökbefogadók testvéreket vagy több speciális igényű gyermeket fogadnak örökbe.³⁵ Felső életkori korlátozást a spanyol szabályozásban nem találunk, de a relatív határ miatt 63 évnél idősebb személy gyakorlatilag nem fogadhat örökbe.

További korlátozást jelent, hogy nem fogadhat örökbe, aki a Ptk. rendelkezései szerint nem viselhet gyámságot, akinek a szülői felügyeleti jogát megszüntették, valamint aki nem végezte el a kötelező felkészítő tanfolyamot,³⁶ vagy az előzetes vizsgálat során alkalmatlanságát állapították meg.³⁷

Spanyolország volt a harmadik ország Európában, amely először biztosított jogokat az azonos nemű párok számára. A Ptk. 44. §-a 2005-ben bekövetkezett módosítása óta engedélyezett az egy neműek házasságkötése, és elvileg nincs jogi akadálya annak, hogy gyermeket fogadjanak örökbe. Ennek ellenére Messina és D'Amore kutatási eredményei azt mutatják, hogy az amúgy is rendkívül hosszadalmas örökbefogadási eljárás azonos nemű párok esetében még tovább tarthat, és sok esetben zárul eredménytelenül. Ennek elkerülése érdekében két lehetőség közül választhatnak. A pár mindkét tagja egyedülállóként kezdeményezi a nemzetközi örökbefogadási eljárás megindítását, vagy nevelőszülőnek jelentkeznek. Előbbi komoly rizikóval járhat abban az esetben, ha az örökbefogadásra váró gyermek származási országában nem engedélyezett a homoszexuálisok általi örökbefogadás. Amennyiben erre utóbb fény derül, elvehetik tőlük a gyermeket. Amennyiben a nevelőszülői státuszt választják, teljesülhet a vágyuk, hogy

35 Spanyol Ptk. 175. §.

36 Az örökbe fogadni szándékozónak kötelezően részt kell venni egy felkészítő tanfolyamon, melynek időtartama 5x4 óra.

37 Spanyol Ptk. 176. §.

gyermeket neveljenek, azonban a nevelt gyermek valójában csak átmenetileg van a nevelőszülők háztartásában, ha a vér szerinti család körülményei rendeződnek, visszakerül hozzájuk, ez is az eljárás célja, tehát csak csekély esély van arra, hogy a gyermeket végül örökbe fogadhatják. Ez az átmeneti megoldás sok esetben egyáltalán nem szolgálja a gyermek érdekét.³⁸

2005 óta van lehetőség arra, hogy valaki egyedülálló szülőként fogadjon gyermeket örökbe,³⁹ azonban az egyedülállók minden esetben hátrányba kerülnek a házastársakkal, élettársakkal szemben, mert amikor a gyermek számára az ideális örökbe fogadó szülőt keresik, általában abból indulnak ki, hogy a gyermek legfőbb érdekét az szolgálja, ha két szülő közösen neveli fel.⁴⁰ Az egyedülálló férfiak vannak leginkább nehéz helyzetben, ha partner nélkül szeretnének szülővé válni, mert a nemi sztereotípiák miatt a magányos nőket jobb szülőnek tartják az egyedül élő férfiaknál.

3.2. Az alkalmasság vizsgálata

Az örökbefogadási eljárás legfontosabb mozzanata az *alkalmassági bizonyítvány*⁴¹ megszerzése, melyet a gyermekvédelmi szakszolgálat állít ki és igazolja, hogy az illető személyisége és körülményei alapján alkalmas arra, hogy örökbe fogadó szülő legyen. A bizonyítvány megszerzése igen hosszadalmas folyamat – tényleges időtartama autonóm közösségként eltérő –, melynek során át kell esni egy alapos pszichológiai vizsgálaton is.⁴²

Az örökbefogadási eljárás egyes lépései minden autonóm közösségben azonosak. Az első állomás a tájékoztatás és képzés, mely formális előadásokból és informális beszélgetésből áll, ahol a folyamattal kapcsolatos kérdésekre adnak választ, hogy az örökbe fogadni szándékozók a megfelelő ismeretek birtokában alaposan megfontolt, felelős döntést hozhassanak. Ezt követően kell benyújtani az alkalmassági vizsgálat lefolytatásához szükséges dokumentumokat, úgy, mint születési anyakönyvi kivonat, személyi igazolvány, házassági anyakönyvi kivonat vagy az élettársi kapcsolat fennállásáról szóló igazolás, erkölcsi bizonyítvány, orvosi igazolás arról, hogy nincs olyan testi vagy mentális betegsége, mely akadályozná a gyermek nevelését, valamint csatolni kell egy jövedelemigazolást.⁴³ Ezt követően kell benyújtani az eljárás lefolytatása iránti

38 Messina, D'Amore, 2018, 64. o.

39 <https://www.conceptosjuridicos.com/adopcion/> (2021. 11. 25.).

40 Jociles, Poveda, 2012, 551. o.

41 Certificado de idoneidad.

42 Garzon, 2021, 1. o.

43 García, 2021, 1. o.

kérelmet, majd sor kerül a több ülésből álló pszichológiai vizsgálatra, ahol különböző tesztek és explorációt vesznek fel. Amennyiben a pszichológiai vizsgálat eredménye lehetővé teszi, kiállítják az alkalmassági bizonyítványt.⁴⁴

A jelentkezők alkalmasságának értékelése során sokféle szempontot vesznek figyelembe. A pszichológus különböző tesztek segítségével, valamint az elbeszélgetés során megvizsgálja, hogy az illető milyen motivációkkal rendelkezik az örökbefogadással kapcsolatban, miért szeretne örökbe fogadni. Fontos feltárni azt is, hogy érzelmileg alkalmas-e a gyermeknevelésre, valamint ki kell zárni az olyan testi és mentális betegségeket, esetleg szellemi fogyatékossgot, amelyek károsan hathatnak a gyermek fejlődésére, vagy a szülőt tennék alkalmatlanná a gyermek gondozására. A vizsgálat tárgyát képezi a kérelmezők családi életének stabilitása és érzelmi érettsége, valamint adott esetben az örökbefogadás elfogadottsága a velük élő többi családtag részéről, tehát hogy a család többi tagja mennyire elfogadó, pozitívan állnak-e a család bővüléséhez. A beszélgetések során fel kell tárnani, hogy a jelentkező képes-e elfogadni a kiskorú nehéz múltját, traumáit és ennek nyomán jelentkező speciális igényeit. Ki kell deríteni, hogy rendelkezik-e a szükséges készségekkel a gyermekkel való kapcsolatában felmerülő váratlan helyzetek kezelésére. Körbe kell járni annak kérdését is, hogy a szűkebb-tágabb környezetüktől – úgy mint rokonok, családtagok, hozzátartozók, barátok, szomszédok, munkatársak – milyen szociális támaszra, támogatásra számíthatnak. Fontos feltárni azt is, hogy a jelöltek rendelkeznek-e kellően pozitív és rugalmas hozzáállással, amely a gyermek neveléséhez elengedhetetlen, illetve a munkájuk, egyéb elfoglaltságaik, hobbijuk és életformájuk elegendő időt biztosít-e a gyermekről való gondoskodásra, a szabad idő kellemes, közös eltöltésére. Érdemes még az elején tisztázni azt is, hogy milyen attitűddel vannak az örökbefogadás utánkövetésével szemben, rendelkezésre állnak-e, segítik-e a gyermekvédelmi szolgálat munkáját. A pszichológussal folytatott beszélgetés során azt is fel kell tárnani, hogy milyen szinten valósult meg a család társadalmi integrációja, amely azért lényeges, mert a marginalizálódott, kirekesztett családoknak – társadalmi elfogadás és támogatottság hiányában – sokkal nehezebb megbirkózni az örökbefogadás kihívásaival, és a gyermek érdekét sem szolgálja, hogy egyik hátrányos helyzetű közegből a másikba kerüljön. A vizsgálat fontos kérdése az is, hogy a szülő képes-e elfogadni a gyermek etnikai, kulturális és társadalmi különbségeit, és tud-e az igényeinek, szükségleteinek megfelelő nevelést biztosítani számára. Sok esetben akkor döntenek a párok az örökbefogadás mellett, amikor hosszú évek kitartó próbálkozása, esetleg orvosi beavatkozások sora után sem tudtak családot alapítani. Az alkalmassági

44 Garzon, 2021, 1. o.

vizsgálat során a pszichológusnak ezért azt is fel kell ismerni, ha a kérelmező a meddő-ségből eredő csalódottságát, fájdalmát még nem volt képes lelkileg feldolgozni, mert ez akadályozni fogja őt a gyermek elfogadásában. A beszélgetés során tudatosítani kell a jelentkezőkben, hogy örökbe fogadó szülőnek lenni sokkal több kihívást tartogat, hiszen a vér szerinti szülőknek nem kell például megküzdeni azzal az érzelmi teherrel, hogy a gyermek kamaszkorában esetleg fel szeretné majd kutatni a biológiai szüleit. Nem a pszichológiai vizsgálat keretei között, de az alkalmassági vizsgálat során azt is felderítik, hogy a jelentkező rendelkezik-e megfelelő lakhatási feltételekkel, illetve kellő anyagi forrásokkal ahhoz, hogy a gyermek alapvető szükségleteit ki tudja elégíteni.⁴⁵

3.3. A felkészítés

Az alkalmassági bizonyítvány megszerzése után következik az örökbefogadásra felkészítő tanfolyamon való részvétel, amely *minden örökbe fogadni szándékozó számára kötelező*. Amennyiben közös örökbefogadásról van szó, a pár mindkét tagjának részt kell venni rajta. A tanfolyam célja, hogy segítsen a családoknak alaposan megfontolttá tenni az örökbefogadási döntésüket, és felvértezni őket azokkal a készségekkel, stratégiákkal és ismeretekkel, amelyek segíteni fognak nekik megbirkózni az örökbe fogadó szülőség nehézségeivel. A felkészítő tanfolyam összesen húszórás, pszichológusok és szociális munkások tartják.⁴⁶

A felkészítő tanfolyamon minden fontos téma szóba kerül. Az első alkalommal fontos tisztázni az örökbefogadási eljárás jogi kereteit, valamint azt, hogy a szülők nagyjából mire számíthatnak, mi hogyan fog történni, meddig kell várni. Az első találkozás egyik legfontosabb célja, hogy megismertesse a jelölteket a lehetőségekkel, annak érdekében, hogy ne legyenek irreális elvárásaik. A második alkalommal már azoknak az érzelmeknek és kétségeknek a kérdéseivel foglalkoznak, melyeket az örökbe fogadni szándékozók élnek át a gyermek családba való érkezése előtt és után, illetve a szakember bemutatja azon gyermekek érzelmi jellemzőit, akiket elszakítottak eredeti családjuktól, melyet megelőzően többféle krízist és traumát éltek át. Az ezt követő foglalkozáson igyekeznek különféle eszközöket és stratégiákat adni a résztvevőknek a mindennapi élet bizonyos problémás helyzeteinek kezeléséhez. A negyedik alkalom arra összpontosít,

45 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

46 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

hogyan beszéljenek az örökbe fogadott gyermekkel a múltjáról és örökbefogadásáról, valamint miként kezeljék, ha serdülőkorban előtör a gyermekből az érzés, hogy szeretné megismerni vér szerinti szüleit. Végül pedig bemutatásra kerülnek a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő kiskorúak általános jellemzői, különös tekintettel a speciális igényű gyerekekre.⁴⁷

4. Az örökbe fogadható gyermek

Az örökbe fogadott gyermek az a kiskorú, aki az örökbefogadást követően *az örökbe fogadó család teljes jogú tagja lesz*, közöttük rokoni kapcsolat keletkezik, és felveszi a vezetéknévüket.

A Ptk. 175. szakaszában megfogalmazott főszabály szerint csak nem emancipált (nem nagykorúsított) kiskorú személy fogadható örökbe. Nagykorú vagy emancipált gyermek csak abban az esetben fogadható örökbe, ha a nagykorúság elérése előtt vagy a nagykorúsítást közvetlenül megelőzően az örökbe fogadó nevelőszülőként nevelte a gyermeket, vagy legalább egy évig a saját háztartásában gondozta. Nem lehet örökbe fogadni a leszármazót, az egyenes ági vagy oldalági vérrokont, legalább másodízig, valamint a gyám sem fogadhatja örökbe a gyámsága alatt álló kiskorút, amíg a gyámolt vagyonának teljes végleges számadása meg nem történt.⁴⁸

4.1. Az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás feltételei és jellemzői

Örökbe fogadhatóvá nyilvánítják azt a gyermeket, akit a szülei megfelelően nevelni nem képesek. A gyermekek ebbe a helyzetbe többféleképpen kerülhetnek. Amennyiben az anya úgy ítéli meg, hogy körülményei nem teszik lehetővé, hogy maga gondoskodjon gyermekéről, lehetősége van arra, hogy lemondjon a szülői felügyeleti jogáról és hozzájáruljon gyermeke örökbefogadásához. Fontos, hogy ezt önkéntesen és szabad akaratából tegye. A másik eset, amikor az anya a szülés után a gyermeket a kórházban hagyja, vagy ha a gyermeket valahova kitétték és valaki megtalálta. Örökbe fogadhatóvá nyilvánítható továbbá az a gyermek, akit bántalmazás vagy elhanyagolás miatt

47 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

48 Spanyol Polgári Törvénykönyv. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763&p=20180804&tn=1#art175> (2021. 11. 14.).

kellott kiemelni a családjából.⁴⁹ Nyílt örökbefogadás esetén a vér szerinti szülők az általuk ismert örökbefogadók javára járulnak hozzá gyermekük örökbefogadásához.⁵⁰

A gyermekvédelmi szolgálat örökbe fogadhatóvá nyilvánítja a gyermeket, amennyiben a szülei kiléte ismeretlen (elhagyott gyermek), vagy ha nem képesek megfelelően gondoskodni róla (elhanyagolás, bántalmazás, rossz bánásmód, veszélyeztetés), és ezen magatartásukon nem hajlandók változtatni, illetve visszautasítják a felajánlott segítséget, támogatást.⁵¹ Ebben az esetben a szülőket megfosztják jogaiktól. A spanyol Legfelsőbb Bíróság több alkalommal hangsúlyozta ítéleteiben, hogy a szülői felügyelet megszüntetését nem lehet a szülőkkel szemben egyfajta büntetésként alkalmazni, hiszen az eljárás lényege, hogy a gyermek legfőbb érdeke érvényre jusson. Abban az esetben, ha a szülői felügyelet megszüntetése nem szolgálja a gyermek érdekét, a bíróság nem hozhat ilyen döntést.⁵²

Miután a gyermeket kiemelték a családjából, elindul az eljárás a szülők felügyeleti jogának megszüntetése iránt, és a gyermek nevelőszülőkhöz vagy gyermekotthonba kerül. A gyámhatóság meghallgatja az érintetteket, a szülőket, a gyermeket, a családtagokat, illetve a nevelőszülőket, mielőtt dönt a szülői felügyelet megszüntetéséről. A döntést kézbesítik a szülőknek és a fiatakorúak ügyeivel foglalkozó ügyésznek. A szülők a családjogi bírósághoz fordulhatnak közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát kérve a döntés meghozatalától számított két éven belül. A gyermeket a szülői felügyeletet megszüntető határozat meghozatalától számított három hónap múlva örökbe fogadhatónak nyilváníthatják, sőt a fellebbezési lehetőségre tekintet nélkül örökbe is adható. Két év elteltével a gyermeket örökbe fogadják, vagy a továbbiakban az állam gondoskodik róla.⁵³

Az örökbe fogadható gyermekek jellemzőiről Andalúziában találtunk forrást, tehát a teljes országra kiterjedő statisztika nem elérhető, ez is inkább tájékoztató jellegű, az örökbefogadás nehézségeire kívánja felhívni az örökbe fogadni szándékozók figyelmét. Elsősorban azt hangsúlyozzák, hogy az örökbe fogadható gyermekek jellemzően erősen terhelt családokból származnak, melyekre jellemző a szegénység, munkanélküliség, mentális betegségek, alkoholizmus, testi-lelki bántalmazás, elhanyagolás, szexuális bántalmazás, így fájdalmas és traumatikus élményeket visznek magukkal az új családjukba is. Az örökbefogadóknak fel kell tehát készülni ezen lelki megrázkódtatások kezelésére. A gyermekek általában a következő nehézségekkel küzdenek: érzelmi,

49 <https://www.comunidad.madrid/servicios/asuntos-sociales/adopcion> (2021. 11. 13.).

50 Salvador, 2020, 1. o.

51 Burns et al., 2019, 361–362. o.

52 Tribunal Supremo Español juicio 16.02.2012. EDJ 2012/19020.

53 Burns et al., 2019, 362. o.

testi és kognitív fejlődés elmaradottsága, problémák a társadalmi beilleszkedéssel, viselkedési zavarok, kötődési zavarok, etnikai kisebbséghez tartozás. Jellemző rájuk továbbá, hogy általában hét évnél idősebbek, sok közöttük a testvér, akiknek az együttes örökbefogadását támogatják. Ami az egészségi állapotukat illeti, sok esetben krónikus betegségekkel küzdenek, koraszülöttek, HIV- vagy hepatitis-fertőzöttek, testi fogyatékossgal, mentális betegségekkel – például Down-szindróma vagy autizmus –, esetleg érzékszervi fogyatékossgal (látássérült, hallássérült) élnek. Elképzelhető, hogy szüleik mentális zavarban (skizofrénia, bipoláris zavar) vagy mentális retardációban szenvednek.⁵⁴ A külföldről, elsősorban Ázsiából örökbe fogadott gyermekek jellemzően jobb egészségi állapotban vannak, ami a súlyosabb mentális vagy testi betegségeket illeti, azonban nekik is számos nehézséggel kell szembenéznük. Egy 2021-es vizsgálat tanúsága szerint az elmaradottabb országokból Spanyolországba került gyermekek sok esetben alultápláltak, nem kapták meg a csecsemőkorban kötelező oltásokat, különböző fertőzésektől, bőrbetegségektől vagy szifilisztől szenvednek. Ezen adatok arra engednek következtetni, hogy a gyermekek korábban rossz körülmények között nevelkedtek, nem kapták meg azt az odafigyelést és gondoskodást, amire szükségük lett volna, de remélhetőleg örökbe fogadó családjuk támogatásával kigyógyulnak betegségeikből, és rossz élményeiket is képesek lesznek feldolgozni. Nagyobb gyermekek esetében az átélt lelki traumák kötődési zavarokat és kapcsolatteremtési nehézségeket eredményezhetnek, a nyelvismeret hiánya pedig tanulási nehézségekben, iskolai problémákban manifesztálódhat, azonban kellő odafigyeléssel, törődéssel és szeretettel ezek rövid idő alatt korrigálhatók.⁵⁵

5. Az örökbefogadás formái

Spanyolországban az örökbefogadás teljes (*adopción plena*), azaz az örökbefogadó gyakorolja a továbbiakban a szülői felügyeletet, és az örökbefogadás az örökbe fogadó családjával is rokoni kapcsolatot hoz létre. Az örökbefogadásról szóló bírósági végzés végleges, ezzel megszűnik minden jogi kötelék az örökbefogadott és vér szerinti családja között.⁵⁶

54 <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/caracteristicas-menores-adopcion.html> (2021. 11. 28.).

55 Hernanz Lobo et al., 2021, 6–9. o.

56 <https://www.comunidad.madrid/servicios/asuntos-sociales/adopcion> (2021. 11. 13.).

5.1. Titkos és nyílt örökbefogadás

Az örökbefogadás Ptk.-ban már régóta szabályozott alapvető és leginkább elterjedt formája a titkos örökbefogadás, mely azt jelenti, hogy a vér szerinti és az örökbe fogadó szülők nem ismerik egymást, személyes adataikról nincsenek információk, tehát kapcsolatot sem tartanak egymással.

A nyílt örökbefogadást (*adopción abierta*) a 2015. évi XXVI. törvény (*Ley 26/2015, de 28 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia*)⁵⁷ vezette be, mely módosította a Ptk. 178. §-át. Nyílt örökbefogadás esetén az örökbe fogadó és az örökbe adó ismerik egymást, és igény szerint tarthatnak egymással kapcsolatot az örökbe fogadott gyermekkel való jogi kapcsolat megszűnése esetén is. A jogalkotó szándéka szerint a nyílt örökbefogadás lehetőségének bevezetésére a gyermekek érdekében volt szükség, mert sok esetben azért ragadtak be a gyermekvédelmi rendszerbe, és maradtak nagykorúságuk eléréséig nevelőszülők gondozásában, mert a szüleik nem mondtak le a szülői felügyeleti jogaikról. A titkos örökbefogadás nagyon rugalmatlan, azonban nyílt örökbefogadás esetén esetleg kisebb veszteséget élnek meg a vér szerinti szülők, ha tudják, hogy az örökbefogadást követően is ugyanúgy kapcsolatban maradhatnak a gyermekükkel, így könnyebben lemondanak a jogaikról. Továbbá idősebb gyermekek esetén lélektani szempontból is fontos lehet, hogy valamilyen szinten megmaradjon a vér szerinti családdal a kapcsolat. Jogi szempontból azonban nem mindegy, hogy a gyermeket nevelőszülők nevelik, vagy örökbe fogadják, mert utóbbi esetben megváltozik a családi jogállása és a neve, örökölhét majd az örökbe fogadó szülei halála esetén, és gyermektartásdíjra is igényt tarthat a szülők válása esetén.⁵⁸ Nem elhanyagolható szempont továbbá, hogy a nevelőszülői gondozás elvi átmenetisége és visszafordíthatósága miatt minden esetben nagyfokú bizonytalanságot hordoz magában, míg az örökbefogadás végleges, így a gyermek számára nagyobb biztonságot, egyúttal stabilitást jelent. Mindezen előnyök ellenére a bevezetése óta eltelt hét évben nem sok előrelépés történt, mert a szakemberek nagy része és a társadalom sem tud mit kezdeni ezzel a spanyol rendszertől még mindig idegen megoldással. Az idegenkedés elsősorban a szülőkkel való kapcsolattartás területén jelentkezik, hiszen a testvérek közötti kapcsolattartást a családok korábban is szívesen biztosították abban az esetben, ha a gyermekeket különböző családok fogadták örökbe.⁵⁹ A vér szerinti szülőkkel való kapcsolattartás nem csak az örökbefogadók számára okozhat nehézséget, hanem a biológiai

57 2015. évi XXVI. törvény. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-8470> (2021. 11. 19.).

58 Díez Riaza, 2018, 162–165. o.

59 Díez Riaza, 2018, 180–181. o.

szülőknek is, akik a határozat meghozatala után jogilag semmiféle kapcsolatban nincsenek a vér szerinti gyermekükkel. Mivel a nyílt örökbefogadás még gyerekcipőben jár, nem áll rendelkezésre kellő tapasztalat, például azzal kapcsolatban, hogy hol van a helyük, mi a szerepük ebben az új családban, amihez elvileg semmi közük, de gyakorlatilag vérségi kapcsolat fűzi őket oda.⁶⁰

A nyílt örökbefogadás lélektani vonatkozásait sokkal szélesebb körben vizsgálták, mint annak jogi következményeit. Egy 2010-es vizsgálatban amerikai kutatók abból a feltételezésből indultak ki, hogy azokban a családokban, ahol a gyermek az örökbefogadást követően is kapcsolatot tartott a biológiai családjával, kisebb arányban jelennek meg antiszociális magatartási zavarok. A hipotézis abból a megelőző feltevésből táplálkozott, mely szerint az örökbe fogadott serdülők között nagyobb arányban jelennek meg pszichiátriai betegségek, mint a vér szerinti családjukban nevelkedő kortársaiknál. Ennek oka vélhetőleg nem maga az örökbefogadás, hanem azok a traumatikus élmények, amelyeknek ezek a gyermekek ki voltak téve az új családjukba kerülésüket megelőzően. Amennyiben ők és szüleik nem kaptak segítséget ezen lelki sérülések feldolgozásához, valóban nagyobb esély mutatkozik a későbbi mentális megbetegedések kialakulására. A kutatás végül nem talált összefüggést a gyermekek lelki tünetei és aközött, hogy örökbefogadásukra nyílt vagy titkos módon került sor. Ekkor még úgy látták, nem feltétlenül van jelentősége annak, hogy megmaradnak-e a korábbi családi kapcsolatok.⁶¹ A 2020-ban elvégzett, illetve a korábbi vizsgálatok eredményeit összegző kutatások már azt mutatják, hogy a nyílt örökbefogadás esetén megvalósuló rendszeres és minden érintett igényeihez megfelelően igazított kapcsolattartás segít a gyermeknek feldolgozni a múltban elszenvedett sérelmeit, erősíti az öntudatát és az önbizalmát, valamint hozzájárul a büntudat-, a veszteség-, a szomorúság- és az elutasítottságérzés csökkentéséhez. Nyilvánvalónak látszik az is, hogy sok gyermekben azért jelentkezik serdülőkorban a vér szerinti családhoz való visszatérés vágya, mert nem tudta feldolgozni azt a veszteséget, amelyet a családjától való elszakadás okozott. Sok gyermek él át ilyenkor félelmet, haragot, zavarodottságot és kerül identitáskrizisbe. A kapcsolattartással ez is elkerülhető, sőt sok esetben azt tapasztalták, hogy azok a gyermekek, akik kapcsolatban maradtak a szülőanyjukkal, sokkal inkább hálát éreztek az önzetlenségével kapcsolatban, amiért egy sokkal jobb élet lehetőségét adták nekik az örökbeadással. Nem elhanyagolható haszonnal jár továbbá az is, hogy ezáltal a családjában előforduló betegségekről is könnyebben tudomást szerez, ami sok esetben segítheti az egészsége megőrzését. Ki kell azonban emelni, hogy a kapcsolattartás veszélyekkel is járhat.

60 Smith et al., 2020, 771. o.

61 Grotevant, 2011, 529–536. o.

Amennyiben nem megfelelően koordinált keretek között zajlik, a gyermek ismételten súlyosan traumatizálódhat. A vizsgálatok arra az eredményre jutottak, hogy akkor lesz biztonságos és mindenki számára hasznos a kapcsolattartás, ha a résztvevők rugalmasak, hatékonyan képesek kommunikálni egymással, a folyamat megfelelően ellenőrzött, előre felállított világos kereteken belül és határok között zajlik, valamint mindannyian elkötelezettek a gyermek érdekének biztosítására.⁶²

5.2. Nemzeti és nemzetközi örökbefogadás

Az örökbefogadás típusait tekintve különbséget tehetünk nemzeti és nemzetközi örökbefogadás között. A nemzetközi örökbefogadás lényegesen bonyolultabb, időigényesebb és költségesebb, mint a nemzeti. A nemzetközi örökbefogadás folyamatában az állam által elismert örökbefogadást segítő civil szervezetek (*Entidad Colaboradora de Adopción Internacional*) segítik az örökbe fogadni szándékozókat.⁶³ A nemzeti örökbefogadás ingyenes, a nemzetközi eljárás költsége nagyjából 20 000 euró.⁶⁴ Az utóbbi 5 évben nagyon megnőtt az örökbefogadási eljárások időtartama. Jelenleg nagyjából 5-8 év telik el a kérelem benyújtásától a gyermek tényleges örökbefogadásáig. A 2005–2010 közötti időszakban ez jellemzően két évig tartott. Az eljárások elhúzódásának elsődleges oka egyes országok örökbefogadási politikájának megváltozása, valamint az, hogy *egyre gyakrabban merült fel korrupció*, különféle visszaélések, sőt gyermekrablás gyanúja. Hozzájárul továbbá a folyamatok elhúzódásához, hogy a Hágai Nemzetközi Örökbefogadási Egyezmény ratifikációja folytán erősen előtérbe került a gyermek legfőbb érdekének biztosítása, továbbá sok országban megváltozott az örökbe fogadható gyermekek profilja.⁶⁵

Ha visszatekintünk, azt látjuk, hogy a kilencvenes évekig egyáltalán nem volt jellemző a nemzetközi örökbefogadás, hiszen a korábban ismertetett társadalmi keretek között kevesebben akartak örökbe fogadni, és az örökbe fogadható egészséges spanyol gyermekek száma is magasabb volt. A kétezres évek elejére ezek a körülmények jelentősen megváltoztak – többek között a spanyol celebeknek köszönhetően, akik előszeretettel fogadtak örökbe külföldi gyermekeket –, és már az sem jelentett problémát, ha a gyermek nem hasonlított a szüleiére. Ebben az időben szinte robbanásszerűen nőtt meg a külföldről történő örökbefogadások száma, 2004-ben 5541 határon túl született

62 Smith et al., 2020, 25, 762, 771. o.

63 Alvarez, Salvador, 2019, 1. o.

64 Uo.

65 San Román, Rotabi, 2019, 198–200. o.

gyermek került az országba, mellyel az Európai Unióban első, a világon pedig másodikak lettek – az Amerikai Egyesült Államok után – nemzetközi örökbefogadás terén.⁶⁶ 1997 és 2019 között összesen 55 272 gyermek kerül Spanyolországba. 2015-re azonban 85%-kal csökkent a külföldről örökbe fogadott gyermekek száma. Ennek hátterében rengeteg tényező áll, *San Román* kutatásai szerint elsősorban a korrupció visszaszorulása. A kétezres évek elején olyan mértékben nőtt meg a nemzetközi örökbefogadás iránti kérelmek száma, hogy ezres nagyságrendben küldték őket külföldre, elsősorban Kínába, Indiába, dél-amerikai és afrikai országokba, akik egy idő után nem tudták kielégíteni ezt a megnövekedett „igényt”. Szerencsére ezekben az országokban is évről évre javult a gyermekek helyzete, egyre kevesebb család kényszerült arra, hogy a gyermekük – a szülők kérelmére vagy akaratuk ellenére – állami gondoskodásba kerüljön, így egyszerűen nem volt annyi örökbe fogadható gyermek, amennyit a spanyol szülők szerettek volna. Ennek következtében egyre többször lehetett hallani, hogy a papírokon árvának feltüntetett gyermeknek valójában élnek a szülei, akaratuk ellenére és tudomásuk nélkül adták őt örökbe, egyes kínai csecsemők esetében egyenesen gyermekrablást emlegettek. Egy ideig ennek nem lett komolyabb visszahangja, mondván, ez a származási országok problémája, de hamarosan befagyasztották az emberi jogok megsértésével és korrupcióval vádolt országokba küldött kérelmeket. Ennek következtében nőtt meg jelentősen a várakozási idő és esett vissza a nemzetközi örökbefogadások száma. A spanyol reménybeli szülők még mindig úgy gondolják, hogy a szükségtelen adminisztráció és a bürokrácia miatt tart évekig az örökbefogadási eljárás, holott valójában arról van szó, hogy nagyon ritkán születik az elvárásoknak megfelelő, teljesen egészséges, születése pillanatában örökbe fogadható gyermek.⁶⁷

A gyermekvédelmi intézkedésekkel kapcsolatban – a kutatás során fellelt – legfrissebb adatok tanúsága szerint 2017-ben 680 gyermeket fogadtak örökbe Spanyolországban, 2018-ban 639-et, 2019-ben 626-ot,⁶⁸ 2020-ban 537-et.⁶⁹ Az örökbe fogadott gyermekek fele volt 3 év alatti.⁷⁰ 35 százalékuk négy és tíz éves kor közötti, a többiek pedig tizenegy és tizenhét év közöttiek voltak.⁷¹ Jelenleg *több mint 20 000 szülő vár örökbe fogadható gyermekre*, jelentős többségük három évnél fiatalabb, egészséges kisbábát szeretne.⁷²

66 Hortelano, Pena, 2015, 291. o.

67 San Román, 2021, 496–504. o.

68 Romero, 2022.

69 <https://www.statista.com/statistics/1029847/children-adopted-domestically-in-spain/>

70 Romero, 2022.

71 Segado et al., 2021, 168. o.

72 San Román, Rotabi, 2019, 208. o.

A statisztikai adatok tanúsága szerint az egy évben előterjesztett örökbefogadás iránti kérelmek 72%-kal csökkentek az utóbbi időben. *Alvarez és Salvador* véleménye szerint ennek az az oka, hogy a spanyol fiatalok jellemzően meglehetősen későn kötnek házasságot, elég magas életkorban kezdik el a családalapítást, így elég későn derül ki, hogy nem születhet közös gyermekük. Mivel a legtöbben csecsemőt szeretnének örökbe fogadni, sokan inkább lemondanak az örökbefogadásról, mert ha elmúltak 45 évesek, már csak idősebb gyermek örökbefogadására van lehetőségük, főleg, ha 5-8 évet kell várniuk.⁷³

6. Az örökbefogadás létrejötte

Az örökbefogadási eljárás részletszabályait az egyes autonóm közösségek rendeletben szabályozzák, ezen szabályok között nagyfokú hasonlóságot tapasztalhatunk. A következőkben Andalúzia szabályozását ismertetjük a nevelőszülői gondoskodásról és az örökbefogadásról szóló rendelet (továbbiakban: rendelet) alapján.⁷⁴

Első lépésként minden örökbe fogadni szándékozónak kötelezően részt kell venni a tájékoztatón, melyet a gyermekvédelmi szakszolgálat (*Servicio de Protección de Menores*) meghatározott időközönként szervez. Egy-egy ilyen foglalkozás nagyjából kétórás, ennek során tájékoztatást kapnak a nemzeti és nemzetközi örökbefogadás szabályairól és az örökbe fogadható gyermekek jellemzőiről. Annak, aki részt szeretne venni egy ilyen tájékoztatón, azaz szeretné elindítani az örökbefogadási folyamatot, egy kérelmet⁷⁵ kell benyújtania a területileg illetékes gyermekvédelmi szakszolgálat Esélyegyenlőségi és Szociálpolitikai Bizottságához (*Delegación Territorial de la Consejería de Igualdad y Políticas Sociales*).⁷⁶ A kérelem benyújtása online és papíralapon (postai úton vagy személyesen) is megtörténhet.⁷⁷ A benyújtott kérelemnek a következő kritériumoknak kell megfelelni. Érdemi bírálat nélkül elutasítja a gyermekvédelmi szakszolgálat azokat a kérelmeket, melyek nemi, faji, etnikai, illetve társadalmi státuszon vagy családi állapoton alapuló

⁷³ Alvarez, Salvador, 2019, 1. o.

⁷⁴ DECRETO 282/2002, de 12 de noviembre, de Acogimiento Familiar y Adopción. <https://www.juntadeandalucia.es/boja/2002/135/6> (2021. 11. 09.).

⁷⁵ „petición de asistencia a la sesión informativa y de preparación para la adopción”.

⁷⁶ Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

⁷⁷ Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

diszkriminációt sugallnak.⁷⁸ A kérelemből azonban ki kell tűnnie, hogy az örökbefogadó mely életkorú és milyen jellemzőkkel bíró gyermeket szeretne örökbe fogadni, valamint hogy csak nemzeti, vagy esetleg nemzetközi örökbefogadásban gondolkodik. Az életkor meghatározása során különböző korcsoportokból lehet választani, és különbséget tesznek egyetlen gyermek vagy testvérek örökbefogadása között. Amennyiben valaki egyetlen gyermeket kíván örökbe fogadni, a megadható intervallum lehet nullától hároméves korig, két testvér esetén nullától négyéves korig, több testvér esetén pedig nullától ötéves korig. Ez azt jelenti, hogy ennél szűkebb intervallumot nem lehet megadni (pl. 0–2 éves korig, vagy testvérek esetén 0–3 éves korig) tágabbat azonban igen (pl. 0–5 éves korig, testvérek esetén 0–9 éves korig). Hiányosan vagy hibásan benyújtott kérelem esetén hiánypótlásnak van helye. A hiánypótlásnak tíz munkanapon belül kell eleget tenni.⁷⁹

A harmadik lépés az alkalmassági bizonyítvány⁸⁰ megszerzése, melyet a gyermekvédelmi szakszolgálat állít ki és igazolja, hogy az illető személyisége és körülményei alapján alkalmas arra, hogy örökbe fogadó szülő legyen. Ennek lényeges eleme a pszichológiai alkalmassági vizsgálat, melyet a területileg illetékes gyermekvédelmi szakszolgálat (*Servicio de Protección de Menores de la Delegación Territorial*) szociális munkásokból és pszichológusokból álló csoportja, vagy bizonyos esetekben a Szociálpolitikai és Esélyegyenlőségi Tanács (*Consejería de Igualdad y Políticas Sociales*) szakemberei végezik el. A vizsgálat ingyenes. Ennek során több interjú és legalább egy otthoni látogatáson keresztül felméri a kérelmezők személyes, családi, kapcsolati és szociális helyzetét, motivációikat, nevelési alkalmasságukat, stabil és biztonságos kapcsolatok kialakítására való képességüket, valamint alkalmasságukat kiskorú gondozására. A vizsgálat során pszichológiai tesztek és kérdőíveket is felvesznek, melyeket a jelentkezők kötelesek kitölteni.⁸¹

A pszichológiai vizsgálatok elvégzését és a benyújtott dokumentumok elemzését követően készült jelentéssel szemben – melyben a szakértői bizottság javaslatot tesz a jelölt alkalmasságának vagy alkalmatlanságának megállapítására – az örökbe fogadni szándékozó *15 napon belül jogorvoslattal élhet*, az esetleges hiányosságokat is pótolhatja. Ezt követően a gyermekvédelmi szakszolgálat meghozza az alkalmasságról

78 Ley 6/1995, de 28 de marzo, de Garantías de los Derechos de la Infancia y la Adolescencia en la Comunidad de Madrid. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1995-18545> (2022. 03. 02.).

79 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

80 Certificado de idoneidad.

81 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

vagy alkalmatlanságról szóló határozatot, melyet közölnek az érintettel. A jelentkezőt ezt követően felveszik a területi várólistára.⁸² Amennyiben az illetőt örökbefogadásra alkalmatlannak nyilvánították, leghamarabb a határozat közlésétől számított egy év múlva terjeszthet elő ismételt kérelmet. Az alkalmasságról szóló határozat három évig érvényes, de az érintett köteles az időközben bekövetkező változásokról a hatóságot tájékoztatni. Amennyiben ezek a változások az alkalmasságról szóló határozatra is hatással lehetnek, a gyermekvédelmi szakszolgálat hivatalból új eljárás lefolytatását kezdeményezheti.⁸³

Három év elteltével aktualizálni szükséges az alkalmassági bizonyítványt, azaz a pszichoszociális vizsgálatot – környezettanulmány, anyagi helyzet vizsgálata, pszichológiai alkalmassági vizsgálat – ismét el kell végezni.⁸⁴

Ötödik lépés az örökbefogadó és az örökbefogadott összeillesztése, mely első körben az adott autonóm közösség illetékességi területén valósul meg. A kiválasztási folyamat célja, hogy megtalálják az örökbe fogadható gyermek személyiségéhez és jellemzőihez legjobban illeszkedő örökbe fogadó családot.⁸⁵ A legalkalmasabb örökbefogadó kiválasztása során a következő szempontokat kell figyelembe venni. A házaspárokat és élettársakat előnyben kell részesíteni az egyedülálló örökbefogadókkal szemben. Amennyiben a családban már van vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermek, arra kell törekedni, hogy az újonnan a családba érkező gyermek legalább két évvel fiatalabb legyen a legkisebb gyermeknél, illetve legalább két év eltelt a már családban élő gyermek születése vagy örökbefogadása óta. Amennyiben több család is egyformán alkalmas a gyermek örökbefogadására, akkor előnyben kell részesíteni azokat, akik régebb óta szerepelnek a várólistán.⁸⁶

A hatodik lépés az ismerkedése. A család és a gyermek különféle közös programokon vesznek részt, gyakran találkoznak egymással, a találkozások formája, gyakorisága és időtartama a gyermek életkorához és szükségleteihez igazodik. A szolgálat munkatársai

82 Andalúziában: Registro de Solicitantes de Acogimiento y Adopción de Andalucía.

83 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

84 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-internacional/paginas/idadeidad-familias.html> (2021. 11. 26.).

85 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

86 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

az örökbefogadót és az örökbefogadottat is ellátják minden szükséges információval a másiktól. Amennyiben az ismerkedés kölcsönös szimpátiát eredményez, kikérik a gyermek véleményét az örökbefogadással kapcsolatban, melyet érettségének megfelelő súllyal figyelembe is vesznek. 12 évnél idősebb gyermek részéről kifejezett hozzájárulásra van szükség. Ha minden rendben alakul, az örökbe fogadni szándékozók magukhoz vehetik a gyermeket. A próbagondozás elrendeléséről és az örökbefogadás elindításáról határozat születik, melyet közölnek az örökbe adó szülővel is, amennyiben a szülői felügyeleti jogaitól nem fosztották meg őket. A gyermekvédelmi szakszolgálat az örökbefogadás véglegesítésére tett javaslatát megküldi a bíróságnak.⁸⁷ A bíró meghallgatja az örökbe fogadni szándékozókat, valamint a gyermeket is, ha elmúlt 12 éves. A bíróság előtt hozzá kell járulnia az örökbefogadáshoz az örökbefogadó házastársának vagy élettársának is, amennyiben nem közösen fogadják a gyermeket örökbe.⁸⁸ Nem szükséges a házastárs hozzájárulása, ha közöttük az életközösség már nem áll fenn. Az örökbefogadáshoz a gyermek szüleinek hozzájárulása is szükséges, kivéve, ha szülői felügyeleti jogukat megszüntették, vagy annak gyakorlásával már legalább két éve felhagytak, illetve ha a nyilatkozat megtételében ténylegesen akadályozva vannak. Ha az anya a szülést követően a kórházban hagyta gyermekét, szülői felügyelete a gyermek hathetes koráig szünetel, ezt követően megszűnik, így az ő hozzájárulására sincs szükség. A bírónak az eljárása során meg kell hallgatni a vér szerinti szülőket, ha a szülői felügyeleti jogtól megfosztásra nem került sor, de a hozzájárulásukra nincs szükség, a gyermek gyámját, nevelőszülőjét, valamint a 12 éven aluli gyermeket, akinek véleményét érettségének megfelelő súllyal kell figyelembe venni a döntés meghozatala során. A bíróság minden érintettet tájékoztat az örökbefogadás jogi következményeiről, ezt követően hozzájárulásukat írásban kötelesek megadni. A tárgyalásról a nyilvánosságot ki kell zárni. A bíróság a döntése meghozatala során minden esetben a gyermek legfőbb érdekét tartja szem előtt, és fokozott figyelmet szentel az örökbe fogadó szülők alkalmasságának. Meg kell győződnie arról, hogy az örökbe fogadó családban megvalósul a gyermek társadalmi integrációja, biztosított az egészség személyiségfejlődése és érzelmi biztonsága.⁸⁹ Amennyiben a bíróság elutasítja az örökbefogadási kérelmet, a gyermek a nevelőszülőknél vagy a nevelőotthonban marad. A döntés ellen első fokon a helyi, másodfokon a megyei bíróságnál lehet fellebbezni. A fellebbezéseket a bíróság négy-öt tagú tanácsban bírálja el mindkét fokon. Ha a vér szerinti szülők két éven belül

87 A bírósági eljárásra vonatkozó szabályokat a spanyol Pp. 779-781. §§-ban találjuk. Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323> (2022. 03. 02.).

88 Ptk. 177. §. El cónyuge o persona unida al adoptante por análoga relación de afectividad a la conyugal.

89 Sz.N., Equipo Jurídico DVE: Todo sobre la Adopción. Editorial de Vecchi. Barcelona. 1992, 75. o.

nem kérik a szülői felügyelet megszüntetéséről szóló határozat bírósági felülvizsgálatát, az örökbefogadás engedélyezéséről szóló bírósági ítélet jogerőssé válik. Az ítéletet kézbesítik a vér szerinti szülőknek, az örökbe fogadó szülőknek, az ügyésznek és a gyermekvédelmi szolgálatnak.⁹⁰

A próbagondozás időtartama minimum három hónap, legfeljebb egy év, bizonyos körülmények esetén azonban két év is lehet. Ennek sikeres eltelte után a bíróság jogerős (megfellebbezhetetlen) végzésében megállapítja az örökbefogadás megtörténtét, ez alapján történik meg az anyakönyvi bejegyzés. Ennek következtében az örökbefogadott és az örökbefogadó között létrejön a rokoni kapcsolat, a vér szerinti családdal pedig minden kapcsolat megszűnik.

Nyílt örökbefogadás (*adopciones abiertas*) esetén az informális kapcsolatok megmaradhatnak, azaz továbbra is tarthatják egymással a személyes kapcsolatot, de a jogi kötelék ez esetben is megszűnik.⁹¹ Az örökbefogadók nyilatkozhatnak arról, hogy milyen mértékben kívánják fenntartani a kapcsolatot a gyermek vér szerinti családjával (pl. a testvérekkel igen, de a szülőkkel nem). Nyilatkozhatnak úgy is, hogy egyáltalán nem kívánnak kapcsolatot tartani a gyermek vér szerinti családjával. Erre vonatkozó nyilatkozatukat az alkalmassági vizsgálat során is figyelembe veszik. A kapcsolattartás lehet *közvetlen* (személyes találkozás) vagy *közvetett* (levelezés, fénykép küldése), erről is rendelkezni kell az örökbefogadást engedélyező végzésben. A közvetlen személyes kapcsolattartásra elsősorban nagyobb gyermekek esetén kerülhet sor, akik erős családi kötelékkel bírnak vér szerinti családjukban. Erre természetesen csak akkor kerülhet sor, ha az a gyermek érdekét szolgálja, valamint ha ezt minden érintett elfogadja és tiszteletben tartja. A gyermekvédelmi szakszolgálat folyamatosan figyelemmel kíséri a kapcsolattartásokat, szükség esetén javaslatot tesz annak felfüggesztésére.

Az örökbefogadási eljárás időtartamát előre nehéz megjósolni, mert nagyon sok mindentől függ, hogy mennyi időt vesz igénybe az örökbe fogadható gyermekhez legjobban illeszkedő örökbefogadó megtalálása, de egyes források szerint akár nyolc-tíz évig is eltarthat.⁹² Különösen a nemzetközi örökbefogadások⁹³ húzódnak el, ezért, valamint

90 Burns et al., 2019, 363. o.

91 Pasos principales para realizar una adopción nacional. <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional/paginas/pasos-adopcion.html> (2021. 11. 08.).

92 Garzon, 2021, 1. o.

93 A legtöbb külföldről történő örökbefogadás Magyarországról történik. 2018-ban 47-ből 21 esetben. https://www.lavozdegalicia.es/noticia/sociedad/2019/03/26/solicitudes-adoptar-galicia-caen-minimos-historicos/0003_201903G26P24995.htm (2021. 11. 11.).

a megnövekedett költségek és korrupcióhoz köthető anomáliák miatt az utóbbi időben jelentősen visszaesett az ebben részt vevő spanyol családok száma.⁹⁴

Más források szerint az elmúlt húsz évben Spanyolországban *meghosszabbodtak a kiskorúak nemzeti örökbefogadására vonatkozó várakozási idők*. Ezen kutatás szerint az átlagos várakozási idő hat-nyolc év. Ez elsősorban annak tudható be, hogy Spanyolországban csökken az örökbe fogadható gyermekek száma, és nem annak, hogy a közigazgatási szervek késlekednek az örökbefogadási kérelmek jóváhagyásával. Ahhoz, hogy egy gyermek örökbe fogadható legyen, az szükséges, hogy szülei lemondjanak a szülői felügyeletről, ami Spanyolországban nem túl gyakori. Ez az oka annak, hogy sok gyermek nagykorúságig nevelőszülőknél él úgy, hogy nem fogadható örökbe. A várakozási idő lerövidül a speciális igényű, hét évnél idősebb gyermekek, testvércsoportok, illetve testi vagy szellemi fogyatékos kiskorúak örökbefogadása esetén,⁹⁵ illetve ha a gyermeknek olyan betegsége van, amely korai beavatkozást és minél előbbi kezelést igényel.⁹⁶

7. Az örökbefogadás joghatásai

A Ptk. 178. §-a szerint az örökbefogadás következtében az örökbefogadott és vér szerinti családja között minden jogi kapcsolat megszűnik, kivéve, ha valaki a házastársa vagy élettársa gyermekét fogadta örökbe. Fennmarad a vérségi kapcsolat abban az esetben is, ha a gyermeket egyedülálló személy fogadta örökbe, valamint ha a 12 évnél idősebb gyermek és szülője ezt kérték. A vér szerinti szülők szülői felügyeleti jogai megszűnnek, a továbbiakban semmilyen jog nem illeti, semmiféle kötelezettség nem terheli őket a gyermekkel kapcsolatban. Ezen jogok és kötelezettségek átszállnak az örökbefogadókra.

Az örökbefogadás következtében az örökbefogadó és az örökbefogadott között szülő-gyermek kapcsolat jön létre, mely minden tekintetben megegyezik a biológiai leszármazáson alapuló rokoni kapcsolattal. Tekintettel arra, hogy Spanyolországban az örökbefogadás teljes (*adopción plena*), a rokoni kapcsolat nemcsak az örökbe fogadó szülővel, hanem annak teljes családjával is létrejön.⁹⁷ Az eredeti, vér szerinti kötelék egy tekintetben bír a továbbiakban jelentőséggel: az örökbe fogadott gyermek esetében relatív házassági akadály áll fenn a biológiai testvérei és azon testvérei vonatkozásában is, akikkel az örökbefogadás révén egy családban nevelkedett.⁹⁸

94 Alvarez, 2019, 1. o.

95 Salvador, 2020, 1. o.

96 López Hortelano, Mellado Pena, 2015, 292. o.

97 López Azcona, 2016, 68. o.

98 Ptk. 178. § (3) bekezdés.

Az örökbe fogadott gyermeknek joga van származása megismerésére, ezért a gyámhivatal köteles az örökbefogadással kapcsolatos minden rendelkezésre álló dokumentumot legalább ötven évig megőrizni, ahogy azt a *Gyermekek Örökbecfogadásáról szóló Európai Egyezmény* is előírja. Az örökbecfogadásban érintett intézmények (pl. a kórház, ahol a gyermek született, az örökbecfogadást segítő alapítványok) kötelesek az örökbecfogadottal együttműködni, számára minden segítséget és tájékoztatást megadni, ha szeretné származását felkutatni. Amennyiben a gyermek kiskorúsága idején szeretné elindítani ezt a folyamatot, ennek során nemcsak a szülei láthatják el a törvényes képviselőjét, hanem más is, például jogi képviselő vagy egy kirendelt gyám, abban az esetben, ha az örökbec fogadó szülők meghaltak, vagy megfosztották őket a szülői felügyelet gyakorlásától. Amennyiben bármiféle jogi vagy személyes jellegű érdekellentét alakul ki a vér szerinti család és az örökbecfogadók, valamint a gyermek között a gyökerek felkutatása és a kapcsolatteremtési kísérlet során, közvetítői eljárást vehetnek igénybe a konfliktus megnyugtató rendezése érdekében.⁹⁹

8. Az örökbecfogadás utánkvetése

A gyermekvédelmi szakszolgálat nyomon követi a gyermek családba való beilleszkedését, és szükség esetén a szülők rendelkezésére áll, ha bármilyen nehézséggel néznek szembe. Egyúttal azt is ellenőrzik, hogy az örökbec fogadott gyermekről megfelelően gondoskodnak-e új családjában, megkapja-e azt az odafigyelést, törődést és gondoskodást, amire szüksége van. Ennek során együttműködnek az óvodával, iskolával, gyermekorvossal és a védőnővel. Amennyiben szükséges, tanácsadással és családterápiával is állnak az örökbec fogadó családok rendelkezésére. Ezen szolgáltatások *ingyenesen vehetők igénybe*.

Amennyiben a gyermekjóléti szolgálat úgy ítéli meg, hogy a gyermek érdeke, elsősorban személyiségfejlődése azt kívánja, hogy a vér szerinti családjával való kapcsolata fennmaradjon, engedélyezheti a rendszeres időközönkénti személyes vagy más formában megvalósuló kapcsolattartást. Különösen igaz ez abban az esetben, ha a vér szerinti testvéreket különböző családok fogadták örökbec. Ilyen esetben a bíróság az örökbecfogadás engedélyezéséről szóló határozatában rendelkezik a kapcsolattartás gyakoriságáról, rendjéről és módjáról. A döntés meghozatala során figyelemmel kell lenni a gyermek életkorára és érettségére is, ezzel kapcsolatban őt meg is kell hallgatni. Nagyon fontos

99 López Azcona, 2016, 69–70. o.

hangsúlyozni, hogy minden esetben egyénre szabott szabályozásra van szükség, mert nem létezik olyan megoldás, amely minden család számára kielégítő.¹⁰⁰

Szükség esetén a kapcsolattartások megvalósításában a gyermekvédelmi szolgálat is részt vesz. Amennyiben a kiskorú érdeke úgy kívánja, a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó szabályozást megváltoztathatja vagy megszüntetheti. A kapcsolattartással kapcsolatos tapasztalatokról a gyermekvédelmi szolgálat rendszeresen tájékoztatja a bíróságot, javaslatot tesz annak fenntartására vagy megszüntetésére. A kapcsolattartások megszüntetését kérheti a bíróságtól a gyermekvédelmi szolgálat, az örökbefogadó, a vér szerinti család és az örökbe fogadott gyermek, ha ehhez kellő érettséggel rendelkezik, vagy elmúlt 12 éves.

Az örökbefogadási eljárás elindításakor az örökbe fogadni szándékozónak nyilatkozni kell, hogy vállalják-e olyan gyermek örökbefogadását, aki a továbbiakban is szeretné a vér szerinti családjával tartani a kapcsolatot, vagy a szakértők szerint ez érdekében áll, erre ugyanis titkos örökbefogadás esetén is van lehetőség, persze korlátozottabb formában, például az örökbefogadási ügynökségen keresztül megvalósuló kölcsönös tájékoztatás formájában, így továbbra is biztosítható az anonimitás.

9. Az örökbefogadás hatálytalanná válása és felbontása

A Ptk. 180. §-a szerint az örökbefogadás visszafordíthatatlan (*irrevocable*), de bizonyos esetekben felbontható. Abban az esetben, ha a vér szerinti szülő az örökbefogadás engedélyezését követő két éven belül szerez tudomást arról, hogy a gyermekét örökbe adták, és ő az eljárásban nem vett részt, kérheti az örökbefogadás felbontását. A bíró ezt abban az esetben engedélyezheti, ha az nem ellentétes a gyermek érdekével. Ha az örökbefogadott nagykorú, az örökbefogadás felbontásához az ő kifejezett hozzájárulása szükséges. Az örökbefogadás felbontása nem eredményezi az általa megszerzett állampolgárság elvesztését.

Abban az esetben, ha az örökbefogadás sikertelennek bizonyul, azaz a gyermek nem tud beilleszkedni a családba, még akkor sincs lehetőség az örökbefogadás felbontására, ha az már nem képes a társadalmi rendeltetését betölteni. Ez első ránézésre a gyermek érdekével ellentétesnek tűnhet, valójában azonban az ő érdekét szolgálja. Az örökbefogadás bíróság általi engedélyezését megelőzően minden esetben sor kerül egy próbagondozásra, mely akár két évig is eltarthat, hiszen a gyermekjóléti szolgálat csak abban

100 Smith et al., 2020, 761. o.

az esetben javasolja a bíróságnak az örökbefogadás engedélyezését, ha meggyőződött róla, hogy a szülők és a gyermek jól illeszkednek, képesek lesznek kiegyensúlyozott, boldog családot alkotni. Ebben a fázisban még minden további nélkül megvalósulhat az örökbefogadás felbontása, mert azt a bíróság ténylegesen még nem engedélyezte. Ez az átmeneti időszak elég kell legyen arra, hogy felszínre kerüljenek olyan problémák, amelyek a család egészséges működését akadályozhatják. A gyermek személyiségfejlődése szempontjából sokkal jobb, ha ebben a korai időszakban kerül sor a felbontásra, mint a kamaszkor küszöbén, amikor egészen újfajta kihívásokkal kell szembenézniük. Természetesen a legjobb családban is megesik, hogy évekkal később, a jogerős bírósági ítélet meghozatalát követően alakulnak ki olyan konfliktusok, amelyek lehetetlenné teszik az együttélést. A kamaszkori lázadások és egyéb villongások esetén a szülők a vér szerinti gyermeküktől sem „szabadulhatnak meg”, teljesen jogos hát, hogy az örökbefogadást sem lehetséges felbontani a nehézségekre hivatkozva. Ilyen esetekben vagy a szülők keresnek megoldást a helyzetükre, és bentlakásos iskolába vagy külföldi tanulmányútra küldik a gyermeket, vagy ha nagyon elfajul a helyzet, a gyermekvédelmi szolgálat is beavatkozhat, kiemelve a gyermeket a családból, aki így ismét nevelőszülőkhöz vagy gyermekotthonba kerül. A legutóbbi kutatások tanúsága szerint leginkább a kamaszkor környékén (13-14 éves korban) kerülhet sor ezekre a beavatkozásokra, amikor a hormonális eredetű testi és lelki változások maladaptív vagy problémás viselkedést generálhatnak. Az eredmények azt mutatják, hogy szignifikáns összefüggés van a gyermek örökbefogadás-kori életkora és a jelentkező magatartási problémák között, mely egyértelműen a korábban elszenvedett traumák szerepére utal. A sikertelen örökbefogadások esetében a gyermekek kivétel nélkül hét évnél idősebbek voltak a családba kerülésükkor, valamint sok esetben testvéreikkel együtt fogadták őket örökbe.¹⁰¹ Sajnos nincs hivatalos nyilvántartás arról, hány örökbefogadás bomlik fel informálisan, hiszen a formális felbontásra nincs lehetőség, így azt sem lehet tudni, hogy ezek közül mennyi lett volna megelőzhető, ha időben kapnak professzionális segítséget a konfliktusok feloldására.

101 Paniagua et al., 2019, 512–513., 516. o.

Irodalomjegyzék

- Alvarez, E. (2019) 'Las solicitudes para adoptar en Galicia caen a mínimos históricos', *La Voz de Galicia*, 2019. március 26. [Online]. Elérhető: https://www.lavozdegalicia.es/noticia/sociedad/2019/03/26/solicitudes-adoptar-galicia-caen-minimos-historicos/0003_201903G26P24995.htm
- Alvarez, N., Salvador, Z. (2019) *¿Cómo se puede adoptar a un niño? – Tipos de adopción y trámite*. [Online]. Elérhető: <https://babygest.com/es/la-adopcion/>
- Burns, K. et al. (2019) 'The Hidden Proceedings – An Analysis of Accountability of Child Protection Adoption Proceedings in Eight European Jurisdictions', *European Journal of Comparative Law and Governance*, 6(4), 339–371. o. <https://doi.org/10.1163/22134514-00604002>
- Castón Boyer, P., Ocón Domingo, J. (2002) 'Historia y Sociología de la Adopción en España', *Revista Internacional de Sociología*, 2002/4.
- De Lorenzi, M. et al. (2019) 'Adopción y derechos. El acceso a los orígenes en Argentina, Chile y España', *América Latina Hoy*, 2019/83. <https://doi.org/10.14201/alh201983723>
- Díez Riaza, S. (2018) 'La Aplicación de la adopción abierta en España. Una visión en cifras y algo más', *Revista de Derecho*, 2018/22.
- Equipo Jurídico DVE (1992) *Todo sobre la Adopción*. Barcelona: Editorial de Vecchi.
- García, F. M. (2021) *Adopción nacional e internacional en España: fases del proceso*. [Online]. Elérhető: <https://noticias.juridicas.com/conocimiento/articulos-doctrinales/16016-adopcionnacional-e-internacional-en-espana:-fases-del-proceso/>
- Garzon, A. (2022) *¿Cómo adoptar un niño en España en 2021?* [Online]. Elérhető: <https://iurisnow.com/es/articulos/adopcion-espana/>
- Grotevant, H. D. (2011) 'Post-Adoption Contact, Adoption Communicative Openness and Satisfaction with Contact as Predictors of Externalizing Behavior in Adolescence and Emerging Adulthood', *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2011/5.
- Hernanz Lobo, A. et al. (2021) 'International Adoption of Children with Special Needs in Spain', *Research Square*, 2021/6. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-601579/v1-6-7.0>
- Jociles, M. I., Rivas, A. M., Poveda, D. (2012) 'Las representaciones expertas sobre las solicitantes individuales en los procesos de adopción', *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, 2012/2. DOI: 10.3989/rdtp.2012.21
- Jociles, M. I., Rivas, A. M., Poveda, D. (2013) 'Professional Discourses on Single Parenthood in International Adoptions in Spain', *Political and Legal Anthropology Review*, 2013/1.
- López Azcona, A. (2016) *Luces y sombras del nuevo marco jurídico en materia de acogimiento y adopción de menores: a propósito de la Ley Orgánica 8/2015 y la Ley 26/2015 de modificación*

- del sistema de protección a la infancia y adolescencia*. Gobierno de España, Ministerio de Justicia. https://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/documentos_ficha.aspx?id=4983
- López Hortelano, M.G., Mellado Pena, M.J. (2015) 'Adopción internacional en España: situación actual', *Anales de Pediatría*, 2015/ 5.
- Messina, R., D'Amore, S. (2018) 'Adoption by Lesbians and Gay Men in Europe: Challenges and Barriers on the Journey to Adoption', *Adoption Quarterly*, 21(2), 59–81. o. <https://doi.org/10.1080/10926755.2018.1427641>
- Muñoz Naveiras, M. T. (2020) *La adopción como medida de protección del menor. Estudio comparativo entre la adopción nacional y la internacional de España*. [Online]. Elérhető: <https://dspace.uib.es/xmlui/handle/11201/154149>
- Palacios, J., Amorós, P.(2006) 'Recent Changes in Adoption and Fostering in Spain', *British Journal of Social Work*, 2006/36.
- Paniagua, C., Palacios, J., Jimenez-Morago J.M. (2020) 'Adoption breakdown and adolescence', *Child and Family*, 2019/24.
- Rodríguez Jaume, M. J. (2019) 'El “nuevo racismo” desde la lente de la “migración silenciosa”: la adopción interracial en España', *Migraciones Internacionales*, 2019/10.
- Romero, T. (2022) *Children adopted domestically in Spain 2013-2019*.
- San Román, B. (2021) 'I prefer not to know. Spain's management of transnational adoption demand and signs of corruption', *Childhood*, 2021/4.
- San Román, B., S. Rotabi, K (2019) 'Rescue, red tape, child abduction and discourse: Intercountry adoption attitudes in Spain', *International Social Work*, 2019/1. 198–211.o.
- Segado, S., Gomez Aparicio, A.C., Abad Guerra, E. (2021)'Adoption from care in Spain' in Pösö, T., Skivenes, M., Thoburn, J. (eds.) *Adoption from Care – International Perspectives on Children's Rights. Family Preservation and State Intervention*, Bristol: Policy Press.
- Smith, M. et al. (2020) 'Review of benefits and risks for children in open adoption arrangements', *Child and Family Social Work*, 2020/25.